

İKTİSAT EĞİTİMİNİN BEŞİĞİ

İ.Ü. İKTİSAT FAKÜLTESİ'NİN KURULUŞU

Arş.Gör. Coşkun Çakır
Uz. Şevket Kamil Akar
İ.Ü. İktisat Fakültesi
İktisat Tarihi Anabilim Dalı

I- GİRİŞ

İktisat eğitimi ülkemizde geç başlamış bir eğitim dalıdır. Bu gecikme yalnızca bize mahsus değildir, Avrupa'da da diğer disiplinlere göre iktisadın bir bilim haline gelmesi ve kurumsallaşması daha sonradır.¹

Her ne kadar iktisat eğitiminin kaynağını teşkil eden ticaret eğitimiyle ilgili ilk örneklerin 15. yüzyıla kadar uzandığını söyleyebilirsek de bu eğitim daha ziyade pratik bir eğitimidir. Yine Yüksek Ticaret Okullarını görebilmek için 18. yüzyılı beklememiz gerekir. Daha sonra Fransızlar Hautes Etüdes Commerciale (HEC) adını verdikleri Ticarî Bilimler Yüksekokullarını 19. yüzyılın ikinci yarısında kurdular. 1852 yılında Belçika'nın Anvers, 1872 yılında İtalya'nın Bari şehirlerinde HEC'ler kurulmaya devam etti. 1881 yılında Amerika'nın Philadelphia şehrinde The School of Commerce kuruldu. Amerika'daki örneğinden bir yıl sonra Fransızlar meşhur Ecole des Hautes Etudes Commerciale okulunu öğrenime açtılar. Arkasından 1900 de, İngiltere'de, Birmingham Üniversitesinde, Faculty of Commerce faaliyete geçti. 20. yüzyılda ise ABD bu alanda çok sayıda fakülteyi öğretime açtı.²

¹Nihad Sayar, "Batıda ve Doğuda İktisat Öğretiminin Tarihsel Gelişimi", **Türkiye'de İktisat Öğretiminin Sorunları Semineri**, Tüm İktisadî Ticarî İlimler Akademileri ve Bağlı Yüksek Okullar Mezunlar Derneği (TİTAX), (16-17 Şubat 1978, Bildiriler), İstanbul 1979, s.16.

² Sayar, agm., s.18-20.

Yukarıda da anlatıldığı gibi iktisat eğitiminin başlangıcının daha çok bir ticaret eğitimi biçiminde şekillendiğini görmekteyiz. Bilahare Avrupalı devletler, İngiltere, İtalya, Almanya vs. İktisat ve Ticaret Fakültesi şeklindeki bir isimlendirmeye yeni fakülteler açtılar. Giderek İktisat departmanları müstakil olmaya başladı ve dünyanın bir çok üniversitesinde iktisat eğitimi yapıldı.³

Bir anlamda Avrupa'yı izleyen Osmanlı Devleti de 19. yüzyılın ikinci yarısının başından itibaren iktisat kitapları ve mecmuaları ile tanıştı. 1863'lerden itibaren iktisadî fikir hareketleri doğmaya başladı. Arkasından Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerinde önce Mülkiye Mektebi'nde, sonra Yüksek Ticaret Mektebi'nde, daha sonra Darülfünûn Edebiyat ve Hukuk Fakültelerinde iktisat dersleri, giderek artan bir yoğunluk ve muhtevayla verilmeye başlandı.⁴

Aşağıda önce bu eğitimin tarihî serencamı, sonra da İktisat Fakültesi'nin kuruluşu ele alınmaya çalışılacaktır.

II- İKTİSAT FAKÜLTESİ KURULMADAN ÖNCE TÜRKİYE'DE İKTİSAT EĞİTİMİ

Klasik Dönem'de, Osmanlı Devleti'nin temel eğitim kurumu olan medreselerde direkt olarak iktisada tekabül edecek bir ders veya eğitimden özetmek mümkün değildir. Genel kabul görmüş ilim tasnifleri içinde iktisat, karşılığını

³ Sayar, agm., s.21.

⁴ Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, **Türkiye'de İktisat Tedrisatı Tarihçesi ve İktisat Fakültesi Teşkilatı**, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisadiyat ve İçtimaiyat Enstitüsü Yayını, İstanbul 1946, s.9-69. Bu konuda ayrıca şu çalışmaları zikretmek mümkündür: Galip Haldun, "Tanzimat Dönemi'nde Matbuat ve Neşriyat-ı İktisadiye", **İktisadiyat Mecmuası**, İstanbul 1332, S.30, s.6-7, S.32, s.3-4, S.37, s.3-4, S.68, İstanbul 1333, s.5-7, ; Fındıkoğlu; "Bizde Avrupavari İktisatçılığın Başlangıcı", **İş Mecmuası**, c.I, S.1, İstanbul 1934, s.46-48, S.2, İstanbul 1937, s.44-46; Osman Nuri Ergin, **Türkiye Maarif Tarihi**, c.3, İstanbul 1944, s.1209-1258; İhsan Özcan, "Türk İktisat İlimi ve İki Türk İktisat Alimi Hakkında", **İş Mecmuası**, S.158, İstanbul 1954, s.11-17; Ali Çankaya, **Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler**, c.I, Ankara 1954, s.321-338; Şerif Mardin, "Türkiye'de İktisadi Düşüncenin Gelişmesi (1838-1918)", **Makaleler 2, Siyasal ve Sosyal Bilimler** (Derleyenler: Mumtazer Türköne, Tuncay Önden), İletişim Yayınları, İstanbul 1990, s.51-118; Cavit Orhan Tütengil, "Türkçe'de İlk İktisat Kitabı, Konusu ve Yeni Bir Eser Üzerine Notlar", **İktisat Fakültesi Mecmuası**, c.25, No:1-2, Ekim 1965-Mart 1966, s.141-150; Niyazi Berkes, "Ekonomik Tarih ile Teori İlişkileri Açısından Türkiye'de Ekonomik Düşünün Evrimi", **Türkiye'de Üniversitelerde Okutulan İktisat Üzerine** (Derleyen: Fikret Görün), Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yayını, Ankara 1972, s.39-59; Necdet Yurdakul, "19. Yüzyılda İktisat Kitapları", **Tarih ve Toplum**, c.13, S.77, İstanbul 1990, s.57-60; Selim İlkin, "1920-1970 Döneminde Türkiye'deki İktisat ve Ticaret Eğitimi İle İlgili Kuruluşların Gelişimi Tarihi Üzerine Bir Deneme", **Türkiye'de Üniversitelerde Okutulan İktisat Üzerine** (Derleyen: Fikret Görün), Ortadoğu Teknik Üniversitesi Yayını, Ankara 1972, s.3-37; Zafer Toprak, "II. Meşrutiyet Dönemi'nde İktisadi Düşünce", **Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi**, c.3, İletişim Yayınları, İstanbul 1985, s.635-640; Ahmet Güner Sayar, **Osmanlı İktisat Düşüncesinin Çağdaşlaşması**, Der Yayınları, İstanbul 1986, s.237-417.

"İlm-i Tedbîr-i Menzil" olarak bulmaktadır. Bu tasnifi böyle yapmış olan iki önemli ve meşhur ilim adamı Kınalızade ve Taşköprüzade'dir. Onlara göre; İlm-i Hikmet (Felsefe) iki ana başlığa ayrılmakta, birinci başlığı Hikmet-i Ameliye, ikincisini de Hikmet-i Nazariye oluşturmaktadır. Hikmet-i Ameliye içinde yer alan üç alt başlık ise İlm-i Ahlak, İlm-i Tedbîr-i Menzil ve İlm-i Tedbîr-i Medîne'dir.⁵

Tanzimat'a doğru gelindiğinde, devletin yenileşme hareketlerinin etkisinde eğitim de modernleşmeye başlamış ve mektepler medreseleri etkiler olmuştur. Bunun neticesinde medreselerde, az da olsa, İlm-i İktisat ve İlm-i Malî dersleri okutulmağa başlanmıştır. Ancak elle tutulur bir müfredatın oluşması için modern okulların açılmasını beklemek gerekir.

1- Mülkiye Mektebi

1859'da kurulan Mülkiye Mektebi iktisadî eğitim tarihimiz bakımından ilk örneği teşkil ettiği için çok önemlidir. Mektepteki iktisat öğrenimi 'Ekonomi Politik' adıyla yapılmıştır. Bunun yanında da 'Usul-i İstatistikiye' dersi yer almaktadır. İlk iktisat derslerini Emin Efendi vermiştir. Sonra Ermeni asıllı olan Sakızlı Ohannes 'İlm-i Malî' okutmuştur. Daha sonra okuttuğu derslerden oluşan kitabı 'Mebadî-i İlm-i Servet-i Mîlel' ders kitabı olarak takip edilmiştir. Aslında, tartışmalı da olsa ilk iktisat kitabı olan Ermeni Sehak Ebru'nun 'İlm-i Tedbîr-i Menzil'i ile Ohannes Paşa'nın kitabı arasında doğrudan bir ilişki vardır. Ebru nasıl ki Fransız iktisatçı J. Babtiste Say'ın eserini çevirmişse, Ohannes de aynı eseri yorumlamıştır.⁶

Mülkiye Mektebi'nde, İktisat Fakültesi'nin kurulduğu tarihe kadar çok sayıda hoca iktisat ve maliye dersleri okutmuşlardır. Bunlar arasında Mikail Portakal, Mahmut Esat, Mehmed Cavid gibi ünlü isimler de mevcuttur. 1924 yılına kadar her üç sınıfta haftada ikişer saat iktisat dersi okutulmaktayken, 1925 yılında son sınıf idarî, malî ve siyasî şubelere bölünmüş ve birinci, ikinci sınıftaki iktisat dersleri üç saate çıkarılmıştır. Bu dönemde okutulan belli başlı iktisat dersleri şunlardır: 'Mesalik-i İktisadiye Tarihi', 'Nakit', 'İtibar ve Borsa', 'Mukayeseli Kavanîn-i Maliye ve İstikrazat', 'İlm-i Maliye ve Kavanîn-i Maliye', 'İktisadî İçtimaiye', 'İktisadî Zıraî' vs. Okul 1935 yılında İstanbul'dan Ankara'ya taşınmış, ismi de Siyasal Bilgiler Mektebi olmuştur.⁷

2- Maliye Mektebi

Osman Nuri Ergin'in görüşüne göre sadece üç yıl devam edebilmiş ve tam adı 'Mekteb-i Fünûn-ı Maliye' olan bu mektepte daha çok maliye memurlarının

⁵Fındıkoğlu, age., s.9-16.

⁶ Çankaya, agm., s.5-7, Ankara 1954; Fındıkoğlu, age., s.32-34.

⁷ İlkin, agm., s.8; Çankaya, age., s.285-314, 321-338.

istifade edebilecekleri bir program düşünülmüştür. Maliye Mektebi'nde iktisat dersi 'İlm-i Servet' adıyla ve Ohannes tarafından deruhte edilmiştir.⁸

Maliye Mektebi bilahare kapanmış, ancak II. Meşrutiyet Dönemi'nde yeniden eğitime başlamıştır. Artık iktisat dersinin adı 'İle-i Servet' değil, 'İlm-i İktisat'tır. İktisadın yanında öğrencilere ihşaiyat dersleri de anlatılmaktadır. Hocalar ise Zühdü ve Kemal Beylerdir.⁹

3- Ticaret Mektebi (Yüksek Ticaret)

Okul ilk olarak 1883 yılında orta öğretim programıyla eğitime başlamıştır. Orijinal adı 'Hamidiye Ticaret Mekteb-i Âlîsi'dir. Amacı nizamnamesinin birinci maddesinde de yer aldığı gibi, ticaret elemanı yetiştirmektir. Daha çok ticaret ve hesap derslerinin yer aldığı müfredat içinde iktisat da önemli bir yer almıştır. 1923 yılında 'Yüksek Ticaret ve İktisat Mektebi' adı altında İktisat Bakanlığı'na bağlanmıştır 1924 tarihli talimatnamede belirtildiği gibi iktisat derslerine ağırlık verilmiş, şu dersler ilave edilmiştir: 'Medhal ve Nazarî İktisat', 'İktisat Tarihi', 'İçtimai İktisat ve Hukukiyat' ve 'Türkiye İktisadî Coğrafyası'. Aynı yıl okul 'İktisat' ve 'Muhasebe' olmak üzere iki bölüme ayrılmıştır.¹⁰

Ergin'e göre bu mektep program olarak kendisine Paris'teki 'Ecole des Haute Etüdes Commerciales (Yüksek Ticarî Etütler Mektebi)'i örnek almıştır. 1897 yılında İlm-i Servet ve İlm-i Malî derslerinin müstakil olarak okutuldukları görülmektedir. 1924'de mektebin dersleri arasında iktisadın yoğun olarak yer aldığı görülmektedir. Şu iktisat derslerinin isimlerini zikretmek mümkündür: Methal ve Nazarî İktisat, İktisat Tarihi, Ticarî İktisat, İçtimai İktisat ve Hukukiyat, İktisat Coğrafyası ve Türkiye İktisat Coğrafyası.¹¹

4- Hukuk Mektebi (Fakültesi)

1880'de kurulan ve ilk dersini ünlü Ahmet Cevdet Paşa'nın anlattığı, Hukuk Mektebi'nde iktisatla ilgili bir dersin olduğu konusu net değildir. Bir aralık 'İlm-i Servet' diye bir dersin bulunduğu, ancak bunun daha sonra kaldırıldığı anlaşılmaktadır. Fakat 1884 yılında programda seçmeli ders olarak 'Ekonomi Politik' ve 'Fenn-i İstatistik' mevcuttur.

Darülfünûn'un 1912 tarihli talimatnamesi gereğince iktisat dersleri iki şubede verilmeye başlanmıştır: Edebiyat Şubesi ve Hukuk Şubesi. Hukuk şubesinde iki takım ders yer almaktadır: Ulum-ı Fıkhiye Takımı ve Ulum-ı İdariye ve İktisadiye Takımı. İkinci guruptaki derslerden biri de 'İlm-i İktisat'tır ve iktisat

⁸ Ergin, age., s.889, İstanbul 1944.

⁹ Fındıkoğlu, age., s.35-36.

¹⁰ Esat Çelebi, *Yüz Yıllık Mezunları İle İstanbul Yüksek Ticaretliler (1883-1983)*, İstanbul 1983, s.18-30; İlkın, agm., s.7.

¹¹ Ergin, age., c.3, s.943; Fındıkoğlu, age., s.63.

slerden biri de 'İlm-i İktisat'tır ve iktisat adıyla üniversitede ilk ders bu programda yer almıştır. Bu takımın başında görevli Abdülhalık Midhat Bey iktisat dersinin hukukçular için faydalı olduğuna inananlardandır. 1924'lerde Darülfünûn Hukuk Şubesi'nde iktisat derslerinin iyice zenginleştiği fark edilmektedir. Şubeye bağlı olarak bir İktisat birimi oluşturulmuş, bu birimde 'İhsâiyat-ı Cezaiye', Ulûm-ı Adliye Şubesinde 'İktisat', İhsâiyat', Ulûm-ı İktisadiye ve Siyasiye Şubesinde ise 'İlm-i Malî', 'Mesalik-i İktisadiye' ve 'İktisadî İctimaî ve Ziraî' dersleri okutulmaya başlanmıştır. Alman hocaların da etkisinin büyük olduğu bu dönemde iktisat grubu dersleri veren hocaların isimleri arasında şu simalar yer almaktadır: Almanya'dan iktisat dersi vermek üzere getirilen Prof. Flek, Prof. Hoffman, Fazıl Bey, Zühdü Bey, Hamid Bey, Aynizade Hasan Tahsin ve Münir Bey.¹²

Darülfünûn Hukuk Fakültesi, Ankara Hukuk'u örnek olarak üçüncü sınıfa 'Millî İktisat' dersi koymuştur. Üniversitenin kuruluş tarihi olan 1933 yılına kadar birinci ve ikinci sınıfta üç saat İktisat ve üçüncü sınıfta üç saat Maliye ile iki saat Millî İktisat ve İhsaiyat dersleriyle yetinilmiştir. Üniversite reformuyla beraber Hukuk Fakültesi'nde iktisat derslerinin ağırlığı giderek artmaya başlamıştır. Önce iki saat İktisadî Doktrinler Tarihi, iki saat Sosyoloji eklenmiştir. Bir yıl sonra, iktisadî bilgilerini artırmak isteyenlere imkan sağlayacak şekilde 'İktisat ve İctimaîyat Enstitüsü' açılmıştır.¹³

5- Edebiyat Fakültesi

Darülfünûn'da Hukuk Şubesi'nin yanında yer alan ikinci şube Edebiyat Şubesi idi. Bu şubede dersler iki takım halinde programlanmıştı. İlki Felsefe Takımı, ikincisi Ulûm-ı İctimaîye Takımı idi. Bu takım altında yer alan derslerden birisi de 'İlm-i İktisat'tı. Fakat bu ders 1914 yılında müfredattan çıkarılmıştır. Daha sonraları Edebiyat Fakültesi'nin kurulmasıyla birlikte fakültenin coğrafya kolunda 'İktisadî Coğrafya' önemli bir yer tutmuştur. Ancak İktisat Fakültesi kurulduktan sonra bu ders yeni fakülteye devredilmiştir.¹⁴

6- Yüksek Mühendis Mektebi

3 Kasım 1883 yılında kurulan Hendese-i Mülkiye Mektebi askeriyeden alınarak Nafia Nezareti'ne bağlanmış ve adı Mühendis Mekteb-i Âlisi olarak değiştirilmiştir. Bu mektepte ilk iktisat dersi 1909 senesinde programında yer almıştır. Bu dersin adı 'İktisat'tır ve Ohannes'in takipçilerinden Tevfik Bey tarafından okutulmuştur. Tevfik Bey bu görevi otuz beş yılı aşkın bir süre yürüt-

¹²Fındıkoğlu, age., s.51-54.

¹³Cemil Bilsel, *İstanbul Üniversitesi Tarihi*, İstanbul 1943, s.55-66; Ergin, age., s.890, 913; Fındıkoğlu, age., s.37-38.

¹⁴Fındıkoğlu, age., s.52,65.

okulun adı Yüksek Mühendis Mektebi'ne dönüştürülerek iktisatla ilgili derslerin sayıları ve saatleri arttırılmıştır. Daha çok ulaştırma ve iş hukuku ile ilgili dersler ağırlık kazanmıştır.¹⁵

7- Ankara Hukuk Fakültesi

1925 yılında kurulan Ankara Hukuk Fakültesi'nde iktisat eğitimi önce İstanbul Hukuk örnek alınarak gerçekleştirilmiştir. Ancak kısa bir süre sonra 'Millî İktisat' ve 'İktisadî Doktrinler' isimli iki ders programa dahil edilmiştir. Daha sonra İktisadî Doktrinler dersi kaldırılarak muhtevası genel iktisat dersleri içinde işlenmiştir. Bu okulun iktisat programı sorumlusu Prof. Yusuf Kemal Tengirşek'tir ve uzun yıllar bu görevi sürdürmüştür.¹⁶

8- Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü

İlk ziraat mektepleri 1847'de kurulmuş, 1858'de Orman Maadin Mektepleri teşekkül etmiştir. Daha sonra Halkalı Ziraat Mektebi'ni ortaya çıkaran bu gelişmeler, Ankara'da bir Yüksek Ziraat Enstitüsünün tesisıyla devam etmiştir. Halkalı Ziraat Mektebi'nin ders programında 'İlm-i Servet' dersi mevcuttur ve Baytar Mektebinin iktisat hocası Aram Efendi tarafından okutulmuştur. Enstitüye gelince; programında özellikle tarım ekonomisi ile ilgili derslere ciddi ağırlık verilmiştir. Bunu Enstitü'nün yayınları arasında yer alan iktisatla ilgili kitap ve neşriyatta da görmek mümkündür.¹⁷

III- İKTİSAT FAKÜLTESİ'NİN KURULUŞU

1- İktisat Fakültesi'ne Duyulan İhtiyaç

Muhtelif kurumlarda verilse bile, Cumhuriyet Dönemi'nin başında verilen iktisat eğitiminin yetersizliği açıkça ortadaydı. Oysa yeni Cumhuriyet modern iktisat ve ticaret eğitimi almış insan kaynağına ihtiyaç duymaktaydı. Hatta bazı ilim adamları iktisadî hayatımızın geri kalmışlığını iktisat eğitiminin yetersizliğine bağlamaktaydı. Bu görüşü paylaşanlardan birisi olan Muhlis Ete meseleye şöyle temas etmektedir:

"Cumhuriyet rejimi ile değişmeye başlayan bu zihniyeti, iktisatla alakadar olmaya başlayan bir tabaka teşkil etmekte. Fakat bu kâfi gelir mi? Bittabi 13, 5 milyonluk bir millet için hayır. Şu halde bu zümreyi çoğaltmaya çalışacağız. Bu da evvela tüccarî mektepçilik, iktisadî tedrisatla olur...". Yazar devam eden

¹⁵ Emre Dölen, "Mühendislik Eğitimi", *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, c.2, İstanbul 1985, s.514-515.; Fındıkoğlu, age., s.64.

¹⁶ İlkın, agm., s.8; Fındıkoğlu, age., s.60-61.

¹⁷ Fındıkoğlu, age., s.61.

satırlarda bu eğitimi verecek müstakil kurumlara duyulan ihtiyacın altını çizmektedir.¹⁸

Yine aynı yıllarda, bir başka ilim adamı İsmail Hüsrev Tökin yazılarında iktisat derslerinin hukuk fakültesi bünyesinde yer almasını eleştirerek, iktisadî meselelerle karşılaşıldığında bu meseleleri halledecek iktisatçılara ihtiyaç duyulduğunu belirterek ayrı bir fakülte açılarak iktisat eğitimi verilmesinin gereği üzerinde durmuştur:

"Bugün maarif sistemimizde iktisat tedrisatı daha hakikiyle yerini bulmamıştır. Bir iktisat fakültemiz yoktur. Darülfünûn'da iktisat dersleri hukuka yamanmıştır. Hele ticaret mekteplerinde iktisat dersleri ihtiyaca hiç uygun değildir. Bu da bulunsun, hatırı kalmasın diye okutuluyor. Binaenaleyh memleketin iktisadî ihtiyaçlarını anlayacak, bunların üzerine bir iktisadî siyaset binası kuracak, bütün iktisadî teşekküllerin başına geçecek kafaları yetiştirmek için her şeyden evvel Darülfünûn'da iktisat derslerini hukuktan kopararak bir iktisat fakültesine vermek lazımdır. Öğretilen bilgilerin birbiriyle rabatası olmadığı gibi, müşahhas muhitte de alakası yoktur, kopuk kopuktur. Talebe öğrendiklerini konkretize edemez. Memleket iktisadiyatını alakadar eden kongre hadiseler karşısında alıklaşır ve şaşkına döner. Talebe daha mektepte iken muallimin rehberliği altında kendini saran iktisadî muhitin müşahhas hadiselerini müstakilen müşahade etmesini, bunları sıra ile iktisat ilminin nazariyelerine bağlamasını öğrensin. Nazariye, müşahade ettiği hadiselerin kanunlarını bulmaya yarayan bir anahtar vazifesi görsün. Bir gaye değil, bir vasuta olsun. Binaenaleyh iktisat tedrisatında maksat talebeye aramasını, bulmasını, tertip etmesini öğretmek ve tetkik metodunu vermektir. Ezbercilik değildir..."¹⁹

1931 yılına ait bir hatırasını nakleden İstanbul Üniversitesi Rektörü Cemil Bilsel, İktisat Fakültesi kurulması fikrinin yeni olmadığını belirterek, hariciye vekili Tefik Rüştü Aras'ın bu eksikliğin giderilmesi noktasında görüş beyan ettiğini ve bunun gereğinin yapılmasını istediğini anlatmaktadır. Ancak bu teşebbüs aşamasında kalmıştır.²⁰

Darülfünûn'un ıslahı çalışmalarında bulunmak üzere Türkiye'ye çağırılan Cenevre Üniversitesi profesörlerinden Albert Marche bir rapor hazırlayarak, yapılacak işleri sıralamıştır. Bunlar arasında bir İktisat Fakültesi kurulması da vardır:

¹⁸Muhlis Ete, "Almanya'da İktisat ve Ticaret İlimleri Tahsili", *İktisatçı*, c.I, No:8, 9, s.119-120, s.6-7'den nakleden İlkin, agm, s.11.

¹⁹İsmail Hüsrev Tökin, *İktisat Nasıl Okutulmalı?*, Ankara 1931 s.5-7.

²⁰Cemil Bilsel, "İktisat Fakültesini Açış Nutku", *Üniversite Konferansları*, 4 Şubat 1937.

Şimdiki halde bu noktada ısrar etmemekle beraber az çok yakın bir atide fakültede (Edebiyat Fakültesi) bir ulum-ı içtimaiye ve iktisadiye şubesi tesisi icap edeceği ve bu şubenin muvaffakiyeti takdirinde yeni bir fakülte olacağı keyfiyetini hatırlatırım. Böyle bir şubeyi tertip edecek maddeler (istatistik, anket, beynelmilel malumat membaları) gibi kendine mahsus metotları muhtevi genç ilimlerdir vereni Türkiye bu nevi taharriyatla meşgul bir Darülfünûn'un heyeti mesaisinden zun zaman müstağni ve mahrum olamaz"²¹

Netice itibariyle söylenmek gerekirse, iktisat fakültesinin kurulmasını zaruri kılan nedenleri şöyle sıralayabiliriz.²²

i- İktisatla ilgili dersler hukuk fakültelerinde kesinlikle ikinci derecede bir ağırlıkta ele alınmaktadır. Bunların bir kısmı da zorunlu değil, seçmelidir. Dolayısıyla iktisat hocaları da bu derslerde detaya girememekte, sadece temel noktalar üzerinde durabilme imkanı bulmaktadırlar.

ii- İktisat ile hukukun ayrı okutulmasının bir gereği de, bu iki disiplinin metodolojilerindeki ayrılıktır. Hukuk normatiftir, oysa iktisat, araştırdığı mevzular arasında illiyet bağı arar.

iii- Türkiye artık eski Türkiye değildir. Ülkenin iktisadî bünyesi oldukça değişmiştir. Devletin ihtiyacı olan elemanların iktisadî bilgilerle donatılarak yetiştirilmesi gereği ortadadır.

iv- İktisatla ilgili malzemeler oldukça artmıştır. Bu artış çeşitli iktisadî müesseseleri gerekli kılmaktadır.

Bu ve benzeri nedenlerledir ki, Hukuk Fakültesi'nin koltuğu altında kalan iktisat tedrisatı, bağımsız bir fakülte açılarak orada okutulması gerektiği soncuna varılmıştır.

2- İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsü

İlk İçtimaiyat Enstitüsü, Edebiyat Fakültesinde Ziya Gökalp ve arkadaşları tarafından 1916 yılında kurulmuştur. 1933-34 öğretim yılında İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsü adıyla Hukuk Fakültesine bağlanmıştır. Bundan önce, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde 'Hukuk Felsefesi ve Hukuk Sosyolojisi Enstitüsü' kurulmuş idi. Berlin Üniversitesi Rektörlerinden Prof. E. Hirsch 1934 Üniversite Reformu dolayısıyla Hukuk Fakültesi'nin davetlisi olarak Türkiye'ye gelmiş, daha sonra da Ankara Hukuk'a geçmişti. Adı geçen enstitünün kuruluşunda Hirsch'in büyük katkısı olmuştur. İstanbul Üniversitesi'nde, Hukuk

²¹ E. Hirsch, *Dünya Üniversiteleri ve Türkiye'de Üniversitelerin Gelişmesi*, c.I, İstanbul 1950, s.229-295.

²² Fındıkoğlu, age., s. 65-68.

Fakültesi'nde böyle bir enstitünün kurulmasında bu gelişmenin önemli payı olmuştur.²³

İlk müdürü Ord. Prof. W. Röpke'dir. İlk müdür muavini ise Prof. Muhlis Ete olmuştur. Çalışma sahası isminden de anlaşılacağı gibi iktisat ve içtimaiyatla ilgili araştırmalar yapmak ve yayınlamaktır. Enstitünün ilk yayını Röpke'nin 'Ekonominin Bugünkü Meseleleri' isimli çalışmasıdır. Ayrıca eğitim faaliyeti de yapan enstitü Hukuk Fakültesi'nin bazı derslerini okutmuştur. Kessler 'İçtimaiyat', Rüstow 'İktisadî Coğrafya', Ete 'İşletme Ekonomisi', A. Ali Özeken 'Ticaret İşletmesi' derslerini enstitünün birer mensubu olarak anlatmışlardır. Belli konularda konferanslar verilmiş, özel olarak oluşturulan 'Disküsyon Kulübü'nde Almanca bilen ilim adamlarıyla piyasada müteşebbis durumunda olan pratisyenlerin tartışıkları istişare toplantıları düzenlenmiştir.²⁴

Prof. Dr. Ömer Celal Sarc Enstitü'nün yirminci kuruluş yıldönümü nedeniyle hazırlanan raporda yer alması için gönderdiği mektubunda Enstitünün kuruluşunu şöyle özetlemektedir:

"1933 senesi yazında İstanbul Darülfünûn ilga edilerek yerine Üniversite kurulduğu zaman Hukuk Fakültesinin maliye ve istatistik muallimliğine tayin edilmiş bulunuyordum. Fakülte programındaki iktisadî mevzuların sayısı pek az olduğu halde fakülteye müteaddit iktisat hocaları alınmıştı. Biraz sonra bunlara ilaveten Almanya'dan da yeni iktisat profesörleri gelmeğe başladı. O zaman bu kadar tedris elemanına nasıl ders bulunabileceği bizleri düşündüren bir mesele olmuştu. Bunun üzerine Hukuk Fakültesine bağlı olarak bir İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsü'nün kurulması kararlaştırıldı. Bunun 1933 Kasım ayında Ankara'dan Üniversiteye gönderilen ikinci kadrodan öğrendik. O yıl ancak bir buçuk aylık bir teahhurla açılabilen Üniversite'de dersler başlar başlamaz Enstitü'nün kuruluşuna geçildi. Evvela bir talimatname yapıldı. Projesini kimin hazırlamış olduğunu hatırlamıyorum. Yalnız profesörler meclisinde talimatname üzerinde cereyan eden uzun müzakereler, hele başlığın 'Enstitü ve Gayeleri' mi, yoksa 'Enstitü'nün Gayeleri' mi olması lazım geldiği noktası etrafındaki konuşmalar hala aklımdadır.

Enstitü teşekkül edince ilk müdürlüğüne Prof. Röpke seçilmiştir. İktisadî bilgilerini derinleştirmek isteyen hukukçulara mahsus dersler yapılmağa başlandı. Bunun yanında hocalardan başka ticaret aleminden ve bankalardan bazı zevatın da iştirak ettiği münakaşalı konferanslar tertip ediliyor ve pek bakımsız bir vaziyette olan iktisat kütüphanesinin tanzimine çalışılıyordu. İktisat Fakültesi 1936 sonunda kurulunca Enstitüyü bir tedris müessesesi olarak

²³ İktisat Fakültesi İçtimaiyat Enstitüsü Hakkında Kuruluşunun XX. Yılı Münasebetiyle Rapor (1934-1954), İstanbul 1955, s.3-4, 9.

²⁴ Aynı rapor, s.32-36.

*muhafazada artık bir mana kalmamıştı. Enstitü fakülteye bağlı bir araştırma merkezi haline getirildi. Müdürlüğüne seçilen Profesör Kessler ile arkadaşlarının büyük gayretleriyle Enstitü tedricen bugünkü vaziyetine doğru inkişaf etmiştir.*²⁵

3- İktisat Fakültesi

Yukarıda değinilen A.Marche'nin üniversiteyle ilgili raporu hükümet tarafından değerlendirilmiş ve 31 Temmuz 1933'de İstanbul Darülfünûn'u ilga edilmiştir. Maarif Vekaletine 1 Mart 1934 tarihine kadar İstanbul Üniversitesi adıyla yeni bir kurumun teşkili görevi verilmiştir. Bu amaç doğrultusunda oluşturulan komisyon çalışmalarını 1934 Mayısında tamamlamış, 31 Mayıs 1934 tarihinde çıkarılan bir kapun ile İstanbul Üniversitesi'nin kuruluşu son şeklini almıştır.²⁶

İstanbul Üniversitesi için hazırlanan 11 Ekim 1934 tarihli talimatnamenin birinci maddesinde, üniversiteye bağlı olarak Tıp, Hukuk, Edebiyat ve Fen Fakülteleri mevcuttur. Bu tarihte İktisat Fakültesi fakülteler arasında yer alamamıştır. Ancak Hukuk Fakültesine bağlı İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsü tarafından iktisat eğitimi vermeye çalışılmıştır. Ancak Enstitü'nün verdiği iktisat eğitiminin ileri sınıflara gelmiş talebe ve mezunlar için bir senelik kurs niteliğinde olması, ders ve seminerleri takip eden öğrencilerin alt yapısı oluşturulmadığından dersleri kavrayamaması ve başka işlerle meşgul olmaları iktisat eğitiminin ikinci plana itmiş olması gerçeği İktisat Fakültesi'nin kuruluşunu hızlandırmıştır.²⁷

İktisat Fakültesi İstanbul Üniversitesi'ni oluşturan fakülteler arasına, Maarif Vekilliği'nin 2 Aralık 1936 tarih ve 10592 sayılı tezkeresiyle yapılan teklifi üzerine, 14 Aralık 1936 tarihinde bakanlar kurulunca görüşülüp onanarak girmiştir. Bu karar 26 Ocak 1936 tarih ve 3492 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak İktisat Fakültesi'nin kurulması resmen kesinleşmiştir.²⁸

İktisat Fakültesi 4 Şubat 1937 tarihinde eğitim-öğretime başladı. Hukuk Fakültesi birinci sınıf dershanesinde yapılan törene yerli ve yabancı çok sayıda akademisyenin yanında hükümeti temsilen Yüksek Tedrisat Umum Müdürü

²⁵ Aynı rapor, s.37.

²⁶ Hırş, age., s.298-318; Darülfünûn'un Üniversiteye dönüşmesiyle ilgili olarak bakınız: Sadi İrmak, "Pozitif Bilim Kuruluşları ve Darülfünundan Üniversiteye Geçiş", *Cumhuriyetin 50.Yılında İstanbul Üniversitesi*, İstanbul Üniversitesi Yayını, İstanbul 1973, s.102-154; Mehmet Saray, *İstanbul Üniversitesi Tarihi (1453-1993)*, Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1996 s.79-100; Ali Aslan, *Darülfünûn'undan Üniversiteye*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 1996.

²⁷ Hırş, age., s.339.

²⁸ Resmi Gazete, Sayı: 3492, Kararname No: 5719, 26 Kanunuevvel 1936.

katıldı. Tören saat 17.00'de Rektörün açılış nutkuyla başladı. İstanbul Üniversitesi rektörü Ord. Prof. Dr. Cemil Bilsel yaptığı açılış konuşmasında iktisadın önemini aşağıdaki satırlarda dile getirmiştir:

"...Görmekteyiz ki milletlerin yükselişi de, düşüşü de iktisada bağlıdır... İktisat hiç bir devirde günümüzdeki kadar hadiseler ve insanların münasebetlerine hakim olmamıştır. Bu sebeple yukarıda, asrımız bilhassa iktisat asrıdır dedim. Bunun sebebi meydandadır. Büyük harp bir çok iktisadî meselelerden doğmuştur. İktisat, harp sonu dünyasının bütün gidiş istikametini çizen en kuvvetli faktör oldu...Devlet müesseseleri de, hususî müesseseler de iktisat bilir eleman istiyorlar."²⁹

İktisat Fakültesi'nin ilk dekanı olan Ord. Dr. Prof. Ömer Celal Sarc da İktisat Fakültesi'nin açılışıyla ilgili yaptığı konuşmasında:

"İktisat Fakültesi daha işlenmemiş olan bunca iktisadî meselelerimiz hakkında araştırmalar yapıp, Türkiye'nin realitelerini ilmen tespitiye çalışacak, aynı zamanda da yurdumuzun kalkınmasını gerçekleştirecek bilgi, ihatalı unsurları, bir gün devletin sanayi işletmelerinin bankalarının malî ve iktisadî teşkilatının başına geçmeye veya hususi olarak ticarethaneler, fabrikalar idare etmeye namzet, genç Türk iktisatçıları yetiştirecektir. Ayrıca da istikbalin Türk iktisat profesör ve alimlerini hazırlayacaktır."³⁰

İktisat Fakültesi'nin amacı, talimatnamesinde yer aldığı şekliyle; "Devletin ekonomik işletmelerinde ve genel idaresindeki mühim ödevleri hakkıyla başarabilecek bilgili ve metotlu, rasyonel düşünür genç iktisatçıları hazırlayacaktır. Şüphesiz, fakültenin ileri ki mezunları yalnız Türk iktisadının devlet sektöründe değil, aynı zamanda hususi sektöründe dahi çalışabilecekler, bu sahalarda da kendileri için bir çok imkanlar bulabileceklerdir."³¹

İktisat Fakültesinin eleman yetiştirdiği alanlar şunlardır:

- i- Ekonomi, ticaret, maliye, gümrük ve tekel bakanlıkları ve bunlara bağlı daireler,
- ii- Ziraat ve ulaştırma bakanlıkları ile belediyelerin idarî hizmetler ve istatistik gibi şubeleri,
- iii- Ticaret odaları, borsalar ve kooperatifler,
- iv- Resmî ve özel bankalar ve sigorta şirketleri,

²⁹ Cumhuriyet Gazetesi, 5 Şubat 1937; Cemil Bilsel, İktisat Fakültesi Açılış Nutku, 4 Şubat 1937.

³⁰ Ömer Celal Sarc, "İktisat Fakültesi Açılırken", Üniversite Konferansları, 4 Şubat 1937.

³¹ İktisat Fakültesi Talebe Kılavuzu, İstanbul 1937 s.8.

- v- Sanayi ve ulaşım işletmelerinin idare, istatistik ve muhasebe birimleri,
- vi- Özel ticarî teşebbüsler,
- vii- Öğretim üniteleri,
- viii- Gazeteler.³²

a- Öğretim Kadrosu

İktisat Fakültesi kurulunca dekanlığına Hukuk Fakültesi iktisat hocalarından biri olan Ord. Prof. Dr. Ömer Celal Sarc getirildi. 1901 doğumlu olan Sarc en genç ordinaryüs idi. Almanya'da doktora yapmış, Alman Tarihçi Okul'un ünlü temsilcilerinden Werner Sombart'ın öğrencisi olmuştu. Dekanların Ankara'dan atandığı bu dönemde, Sarc'ın görevi 1948 yılına kadar devam etti. Fakültede istatistikle ilgili dersler okuttu.³³

Diğer Türk hocalardan Ord. Prof. İbrahim Fazıl Pelin maliye, Ord. Prof. Şükrü Baban iktisat, Doç. Ömer Lütfi Barkan İktisat Tarihi, Doç. Fahri Fındıkoğlu Sosyoloji, Doç. Refii Şükrü Suvla Türkiye İktisadî Coğrafyası, Doç. Dr. Ahmet Ali Özeken İşletme İktisadî derslerini okutuyorlardı.

İktisat Fakültesi'nin öğretim kadrosunun bir kısmını da başta Almanya olmak üzere Avrupa'dan gelen yabancı hocalar teşkil etmiştir. Bunların bir kısmı aynı zamanda Hukuk Fakültesinin de hocasıdır. Bunlar arasında Ord. Prof. Wilhelm Röpke ilk iktisat hocası olmuş, 1937'de Avrupa'ya dönmesi üzerine yerine Ord. Prof. Joseph Dobretsberger gelmiş, 1942'de onun da ayrılması neticesinde Ord. Prof. Umberto Riççi görev almıştır. Röpke Neo-Liberalizmin seçkin temsilcilerindendir. Dobretsberger ise akademik kariyerinin yanında siyasetle de uğraşmış, bakanlık yapmıştır. Riççi de ünlü bir İtalyan iktisatçısıydı. Ord. Prof. Fritz Neumark iktisat ve maliye dersleri okutmuş ünlü bir Alman iktisatçıdır. Kısa zamanda Türkçe öğrenmiş, yazılarını Türkçe kaleme almıştır. En yaşlı hocalardan Ord. Prof. Gerhard Kessler 1883 doğumluydu. Hukuk Fakültesinde sosyoloji okutmuş, İktisadiyat ve İçtimaiyat Enstitüsü'nü kurmuştur. İktisat Fakültesi kütüphanesinin oluşmasında baş rolü oynamıştır. Ord. Prof. Alexandr Rüstow İktisadî coğrafya ve doktrinler derslerini veriyordu. İlk dönem yabancı hocalardan birisi de İşletme okutan Ord. Prof. Alfred Isaac'dır.³⁴

Hukuk grubu dersleri ise Hukuk Fakültesi'nden gelen hocalar okutuyordu.

³² Aynı kılavuz, s.5-6.

³³ Feridun Ergin, *İktisat Fakültesi (1936-1942)*, İstanbul 1996, s.3, (Yayınlanmamış çalışma).

³⁴ Ergin, aynı çalışma, s.5-7; Fındıkoğlu, age., s.81-111.

* Bu bölümdeki bilgiler ve sayısal veriler İktisat Fakültesi Arşivinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Aşağıda önce ilk dönem hocalarının listesi, arkasından 1960 yılına kadar fakültede görev almış bütün öğretim kadrosunun isimleri verilmiştir. İkinci listede yer alan isimlerin unvanları 1960 yılı itibariyledir. Ayrıca listede yer alan bazı isimler sınırlı sürelerle görev alıp ayrılmışlardır. İkinci listede birinci listede yer alan profesörler ve daha sonra profesör olanların isimleri tekrar olmaması için zikredilmemiştir.*

1936-1943 YILARINDA GÖREV ALAN ÖĞRETİM KADROSU

ÜNVANI	ADI SOYADI
Ord. Prof.	Ömer Celal Sarc
Ord. Prof.	Wilhelm Röpke
Ord. Prof.	Gerhard Kessler
Ord. Prof.	Joseph Dobretsberger
Ord. Prof.	Umberto Riççi
Ord. Prof.	Şükrü Baban
Ord. Prof.	Fritz Neumark
Ord. Prof.	Alexandr Rüstow
Ord. Prof.	İbrahim Fazıl Pelin
Ord. Prof.	Alfred Isaac
Prof.	Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu
Prof.	Ömer Lütfi Barkan
Prof.	Refii Şükrü Suvla
Doç.	Sabri Ülgener
Doç.	Orhan Dikmen
Doç.	Ahmet Ali Özeken
Doç.	Orhan Tuna
Asistan	Mehmet Oluç
Asistan	Nevzat Güneş
Asistan	Nurettin Mahruki
Asistan	Feridun Ergin
Asistan	Mihri Belli
Asistan	Rüştü Adak
Asistan	Halit İlteber

Bu bölümdeki bilgiler ve sayısal veriler İktisat Fakültesi Arşivinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Okutman	Faik Ökte
Okutman	Nakibe Topuz(Uzgören)

1943-1960 YILARI ARASINDA GÖREV ALAN ÖĞRETİM KADROSU

Prof. Dr.	Hazım Atıf Kuyucak
Prof. Dr.	Alfous Wolter
Prof. Dr.	George Husband
Prof. Dr.	Frank Miller
Doç. Dr.	Feridun Özgür
Doç. Dr.	Haydar Furgaç
Doç. Dr.	Süleyman Barda
Doç. Dr.	Abdullah Türkoğlu
Doç. Dr.	Osman Okyar
Doç. Dr.	Besim Üstünel
Doç. Dr.	Bedii Feyzioglu
Doç. Dr.	Memduh Yaşa
Doç. Dr.	Haluk Cillov
Doç. Dr.	Lütfü Güçer
Doç. Dr.	Sabahaddin Zaim
Doç. Dr.	Kemal Tosun
Doç. Dr.	Ahmet Kılıçbay
Doç. Dr.	İdris Küçükömer
Doç. Dr.	Sencer Dıvıçioğlu
Doç. Dr.	Kenan Gürtan
Doç. Dr.	Yorgi Demirgil
Asistan	Gülten Kazgan
Asistan	Halil Sahilloğlu
Asistan	Murat Bayrak
Asistan	Cihat İren
Asistan	Ekmel Zamil

Asistan	Rauf Eğilmez
Asistan	Nükhet Gökova
Asistan	Safa Erkin
Asistan	Bekir Aşkın
Asistan	Turgut Türkel
Asistan	Asım Kumru
Asistan	Yasemin Aykaç
Asistan	Nafi Kovaç
Asistan	Reyhan Öktem
Asistan	Fırat M. Andiç
Asistan	Hayrettin Erkmen
Asistan	Süphan Berk
Asistan	Nafia Somel
Asistan	Sabahat Karahasan (Yalçın)
Asistan	Yaşar Gürbüz
Asistan	Turan Uyanık
Asistan	Cavit Orhan Tütengil
Asistan	Mükerrem Hiç
Asistan	Selçuk Yalçın
Asistan	Aysel Batı
Asistan	İbrahim Öngüt
Uzman	Aziz Tahsin Balkanlı
Uzman	Niyazi Heper
Uzman	Refik Kazım Yur
Uzman	Hasan Refik Ertuğ
Uzman	Cevat Fehmi Başkut
Uzman	Burhan Felek
Uzman	Esat Gürsu
Uzman	İhsan Yener
Uzman	Nasuhi Bursal
Uzman	Rasim Soydar
Uzman	Nilüfer Berkmen
Uzman	Nuriye Ülgenalp

Uzman	Reşat Ahsen
Okutman	Doğan Saraç
Okutman	Nuriye Köşker
Okutman	Esat Tekeli
Okutman	Enver Batumlu
Okutman	Haldun Taner
Okutman	Kenan Erkral

b- Ders Müfredatı

İktisat Fakültesi'nde tedarisat, 1937'de düzenlenen ilk 'Lisans Tedrisat ve İmtihan Talimatnamesi' gereğince üç şekilde yapılmaktadır:

- i- Dersler
- ii- Pratikler
- iii- Seminerler

i- Dersler

Lisans öğreniminin süresi dört yıldır. Bu dört yıldaki farklı dersler profesör ve doçentler tarafından okutulmaktaydı. Genel dersler ve pratikler mecburi idi. Yalnız ihtiyari dersler öğrencilerin alması sonucu mecburi hale gelir. İmtihanlar 1948 yılına kadar Haziran ve Ekim aylarında yapılmıştır. 1949 yılından itibaren ise Şubat ayında da sınav yapılmaya başlanmıştır.

Birinci sınıfta 22 saati bulan derslerin 13 saatini, %59'unu, hukuk dersleri teşkil etmektedir. İkinci sınıfta okutulan 24 saat dersin 11'ini, yani %45'ini hukuk dersleri oluşturmaktadır. Üçüncü sınıfta 23 saat ders okutulmaktadır. Ancak bunun 3 saati, yani %12'si hukuk derslerine aittir. Yine dördüncü sınıfta da 23 saat ders okutulmakta ve bunun %34'ü Hukuk Fakültesince verilmektedir. Yalnız, üç ve dördüncü sınıflarda dörder saatlik seçmeli ders (Bu seçmeli dersler talimatnamenin dördüncü maddesi gereğince şu mevzulardan oluşmaktadır: Uluslararası Ticaret, Konjonktür ve Buhranlar, Ziraat ve Sanayi Siyaseti, Münakale, Yabancı Memleketler İktisadiyatı, Dünya İktisadî Meseleleri, İktisadî Sistemler, Komün Bilgisi, Şehirlerde Mesken Meselesi, Köy Meseleleri, Sosyal Yardım, Sosyal Sigorta, Mahallî İdareler Maliyesi. Türkiye Maliye Tarihi, Demografi ve Maddî İstatistik.), ikişer saatlik ihtiyari ders (Üçler için, Yüksek Riyaziye Başlangıcı ve Riyazi İstatistik; dörtler için, Felsefe ve İlmî Metodoloji) söz konusudur. Ayrıca dört yıl boyunca ortalama haftada dört saat yabancı dil eğitimi verilmektedir. Ancak muaf olanlar buna tabi değildir.

Ders programında, dört yıllık dönem içerisinde hukuk derslerinin ortalama ağırlığı %38'dir. Hukuk derslerinin çoğu, Hukuk Fakültesi öğrencileriyle beraber

yapılmaktadır. Ancak ilerleyen yıllarda hukuk derslerinin fazlalığı üzerinde durulmuş, iktisatçılar için bu yükün fazla olduğu ileri sürülmüştür. Bu gerekçeyle 1939 ve 1942 yıllarında yapılan iki ayrı düzenlemeyle hukuk derslerinin ağırlığı azaltılmış, iktisada yönelik dersler günün şartlarına göre arttırılmıştır.

Aşağıda, 1937'de okutulan dersleri, dersi okutan hocaları ve derslerin haftalık saatlerini ortalama olarak gösteren bir program örneği ile seçimlik ders listesi ve ihtiyarî derslerin isimleri sıralanmıştır:

İKTİSAT FAKÜLESİ İLK DÖNEM DERS PROGRAMI (1937)

DERS ADI	ÖĞRETİM ÜYESİ	SAATİ
BİRİNCİ SINIF		
Hukuk Başlangıcı ve Tarihi	Doç. Dr. Yavuz Abadan	3
Esasiye Teşkilat Hukuku	Ord. Prof. Fuat Başgil	5
Medenî Hukuk	Prof. Dr. Kemalettin Birsen	5
İktisat	Ord. Prof. U. Riççi	4
İktisadî Coğrafya	Doç. Dr. A. Rüstow	2
Türkiye İktisadının Bünyesi	Ord. Prof. Ö. Celal Sarc	1
İktisat Tarih	Doç. Ömer L. Barkan	2
İKİNCİ SINIF		
Medenî Hukuk	Ord. Prof. Samim Gönensay	6
İdare Hukuku	Ord. Prof. S. Sami Onar	5
İktisat	Ord. Prof. U. Riççi	4
Mufassal İktisat Teorisi	Ord. Prof. Şükrü Baban	2
Sosyoloji	Ord. Prof. G. Kessler	2

İ.Ü. İktisat Fakültesi, Talebe Kılavuzu, İstanbul 1937; Ayrıca kullanılan bilgi ve sayısal veriler için İktisat Fakültesi Arşivi kullanılmıştır.

İstatistik	Ord. Prof. Ö. Celal Sarc	3
İşletme İktisadı	Doç. A. Ali Özeken	2

ÜÇÜNCÜ SINIF

Dönemlik Dersler

Medenî Hukuk	Doç. Hıfzı Veldet	1
Maliye	Ord. Prof. İ. Fazıl Pelin	5
İşletme	Doç. Ali Özeken	5
Sosyal Siyaset (İş Kanunu Dahil)	Ord. Prof. G. Kessler	2
İktisadî Doktrinler Tarihi	Prof. J. Dobretsberger	2
Para, Kredi, Banka	Doç. Dr. R. Şükrü Suvla2	

Tek Dönemlik Dersler

Devletler Umumi Hukuku (Kış Dönemi)	Ord. Prof. Cemil Bilsel	4
Türkiye İktisat Tarihinin Ana Hatları (Yaz Dönemi)	Doç. Ömer L. Barkan	2
Konjonktür (Yaz Dönemi)	Doç. Dr. Sabri Ülgener	2

İhtiyarî Dersler

Yüksek Riyaziye	Ord. Prof. Ö. Celal Sarc	2
-----------------	--------------------------	---

DÖRDÜNCÜ SINIF

Ticaret Hukuku (Kara ve Deniz)	Ord. Prof. E. Hırş	8
İşletme İktisadı ve Devlet Muhasebesi	Ord. Prof. A. Isaac	6
Ulusal Ekonomi Bakımından Malî Meseleler ve Amme Kredisi	Ord. Prof. F. Neumark	3
Kooperatifçilik	Doç. Dr. F. Fındıkoğlu	2
İnkılap	Doç. Ömer L. Barkan	2

İhtiyarî Dersler

Felsefe ve İlmi Metodoloji

Ord. Prof. G. Kessler

2

1952 yılında yapılan bir düzenlemeyle, 'Sınıf' esası kaldırılarak ona tekabül eden 'Kısım' esası getirilmiştir. Buna göre üç Kısım söz konusudur. Kısım III'de normal derslerin yanında disiplinler ortaya çıkmıştır. Bu disiplinler beş tanedir:

1- Siyasî İlimler Disiplini

2- Maliye Disiplini

3- İşletme Disiplini

4- Sosyal Siyaset Disiplini

5- İstatistik Disiplini

Söz konusu düzenlemeden sonra oluşan ders programı aşağıdaki gibi şekillenmiştir:

İKTİSAT FAKÜLTESİ DERS PROGRAMI (1953)**DERS ADI
SAATİ****ÖĞRETİM ÜYESİ****I. KISIM**

İktisat I	Prof. Dr. Sabri Ülgener	4
Umumî İşletme Teorisi	Doç. Dr. Feridun Özgür	2
Muhasebe ve Ticarî Hesap Baş. Uz. A. Tahsin Balkanlı		2
Umumî İktisadî Coğrafya	Doç. Dr. Mehmet Oluç	3
Türkiye İktisadî Bünyesi	Ord. Prof. Ö. Celal Sarc	1
İktisat Tarihi	Prof. Ö. Lütfi Barkan	3
Medenî Hukuk I	Ord. Prof. Kemalettin Birsen	2

II. KISIM

Umumî ve Hususi İşletme	Ord. Prof. Robert Stone	2
Muhasebe Teorisi ve Muhasebe		

Meseleleri	Öğr. Görv. Refik Soydar	2
Malî Cebir	Doç. Dr. Feridun Özgür	1
Bilanço Tahlili	Öğr. Görv. Refik Soydar	1
Maliye-Bütçe	Ord. Prof. Helmuth Arndt	2
İstatistik	Ord. Prof. Ö. Celal Sarc	5
Sosyal Siyaset	Ord. Prof. Helmuth Arndt	5
Sosyoloji-Metodoloji	Prof. Dr. Fahri Fındıkoğlu	4
Esas Teşkilat Hukuku	Ord. Prof. A. Fuat Başgil	3
İdare Hukuku	Ord. Prof. Sıddık Sami Onar	5
Medenî Hukuk II	Ord. Prof. Samim Gönensay	2
İcra İflas Hukuku	Ord. Prof. M. Reşad Belgesay	2

III. KISIM

İktisat II	Ord. Prof. Şükrü Baban	3
Para-Kredi-Banka	Prof. Dr. R. Şükrü Suvla	3
İktisadî Doktrinler Tarihi	Ord. Prof. Şükrü Baban	3
Konjonktür	Prof. Dr. Sabri Ülgener	1
Münakalat	Doç. Dr. Süleyman Barda	1
Ticaret Hukuku	Prof. H. Arslanlı	6

SİYASİ İLİMLER DİSİPLİNİ

Siyasî Coğrafya	Prof. Dr. Abdullah Türkoğlu	2
Siyasî Tarih	Prof. Cemal Tukin	2
Devletler Umumi Hukuku	Ord. Prof. M. Reşad Seviğ	2
Tabiiyet ve Yabancılar Hukuku	Ord. Prof. M. Reşad Seviğ	1
Devlet Doktrinleri	Prof. Dr. Recai G. Okandan	3

MALİYE DİSİPLİNİ

Mufassal Maliye ve Amme Kredisi	Ord. Prof. Helmuth Arndt	1
Vergi Hukuku	Öğr. Görv. Esat Tekeli	1
Devlet Muhasebesi	Öğr. Görv. Esat Tekeli	2

İŞLETME DİSİPLİNİ

Hususî İşletme İktisadı	Ord. Prof. Robert Stone	3
Banka İşletmesi	Uz. R. Aksan	1
Mufassal Muhasebe	Öğr. Görv. Refik Soydar	1
Mali Cebir	Doç. Dr. Feridn özgür	1

SOSYAL SİYASET DİSİPLİNİ

Sosyal Siyaset	Ord. Prof. Helmuth Arndt	4
Komün Politikası	Uz. Dr. Ekmel Zadil	1

İSTATİSTİK DİSİPLİNİ

Riyazî İstatistik	Uz. Nakibe Uzgören	4
Demografi ve Korelasyon	Uz. Nakibe Uzgören	1

Yukarıdaki programda da görüldüğü gibi hukuk grubu dersler iyice azaltılmıştır. Daha evvelki programlarda yer alan seçmeli ders mevzularının bu programda ders olarak yer aldığı görülmektedir.

1953'ten 1960'a kadar programda bazı değişiklikler olmuştur:

1954 yılında Kısım I'e "Türkiye İktisadî Coğrafyası", Kısım II'ye "Ziraat Politikası", Siyasi İlimler Disiplinine "Kanunlar Çatışması", İşletme Disiplinine "Kontrol ve Revizyon" ve Sosyal Siyaset Disiplinine "İş Hukuku" dersleri eklenmiştir. 1956'da "Ziraat Politikası", "Komün Politikası"; 1957'de "İş Hukuku" dersleri kaldırılmıştır. 1957'de "Dış Ticaret", İşletme Disiplinine "Finansman Meselesi", "Sigorta Matematiği", Kısım II'ye "Şirketler Muhasebesi" dersleri konulmuştur. Aynı yıl "Bütçe" dersi kaldırılmış, "Ziraat Politikası" yeniden konulmuştur. 1958'de Ticaret Hukuku Kara ve Deniz Ticaret Hukuku olarak ikiye ayrılmıştır. İş Hukuku yeniden programda yerini almıştır

1960 yılında yeni bir düzenleme yapılarak Kısım usulünden vazgeçilerek 'Sömestre' usulüne geçilmiştir. Bu yeni usule göre eğitim sekiz sömestrden oluşmuş olup ders yükü aşağıdaki gibi biçimlenmiştir:

İKTİSAT FAKÜLTESİ DERS PROGRAMI (1960)

DERS ADI	ÖĞRETİM ÜYESİ	SAATI
I-II SÖMESTRE		
İktisat I	Prof. Dr. R. Şükrü Suvla	4
Umumî İşletme Teorisine Giriş	Prof. Dr. Mükerrerem Hiç	2
Muhasebe ve Ticarî Hesap Baş.	Doç. Dr. Feridun Özgür	3
Umumî İktisadî Coğrafya	Doç. Dr. Abdullah Türkoğlu	3
Türkiye İktisadî Bünyesi	Doç. Dr. Haluk Cillov	1
İktisat Tarihi	Prof. Ö. Lütfi Barkan	3
Medenî Hukuku I	Ord. Prof. Hıfzı Velidedeoğlu	2
Esas Teşkilat Hukuku	Prof. Dr. H. Nail Kubalı	3
Türkiye İktisadî Coğrafyası	Doç. Dr. Besim Darkot	1
III-IV SÖMESTRE		
İktisat II	Doç. Dr. Süleyman Barda	4
Mufassal İktisat Teorisi	Prof. Dr. Sabri Ülgener	2
İşletme	Prof. Dr. Mehmet Oluç	1
Şirketler Muhasebesi	Pro. Dr. Mehmet Oluç	1
İstatistik	Doç. Dr. Kenan Gürtan	2
İdare Hukuku	Ord. Prof. Sıddık Sami Onar	3
Medeni Hukuk	Ord. Prof. Kemalettin Birsen	2
Sosyoloji ve Metodoloji	Ord. Prof. Fahri Fındıkoğlu	8
V-VI SÖMESTRE		
Para-Kredi	Prof. Dr. R. Şükrü Suvla	3
İktisadî Doktrinler Tarihi	Prof. Dr. Sabri Ülgener	3
Malî Cebir	Öğr. Görv. Nakibe Uzgören	1
Kontrol ve Revizyon	Doç. Dr. Kemal Tosun	2

Maliye	Prof. Dr. Orhan Dikmen	5
İstatistik	Doç. Dr. Haluk Cillov	2
Sosyal Siyaset	Prof. Dr. Orhan Tuna	4
Medenî Hukuk	Doç. Dr. F. B. Tongir	2
İcra İflas Hukuku	Pro. Dr. İ. Postacıoğlu	2
Devletler Umumî Hukuku	Ord. Prof. C. Crozat	2
VII-VIII SÖMESTRE		
ORTAK DERSLER		
Konjonktür	Doç. Dr. Yorgi Demirgil	1
Münakale	Doç. Dr. Süleyman Barda	1
Ziraat Politikası	Doç. Dr. Abdullah Türkoğlu	1
Kara Ticareti Hukuku	Ord. Prof. H. Arslanlı	4
Deniz Ticareti Hukuku	Ord. Prof. M. N. Göknil	2
İŞLETME DİSİPLİNİ		
Hususî İşletme İktisadî	Prof. Dr. Mehmet Oluç	2
Mufassal Muhasebe	Okt. Refik Soydar	2
Mali Cebir	Öğr. Gör. Dr. Nakibe Uzgören	1
MALİYE DİSİPLİNİ		
Mufassal Maliye ve Amme Kredisi	Doç. Dr. Memduh Yaşar	2
Vergi Hukuku	Öğr. Görv. Esat Tekeli	2
Devlet Muhasebesi	Öğr. Görv. Esat Tekeli	2
İSTATİSTİK DİSİPLİNİ		
Sondaj usulleri	Doç. Dr. Haydar Furgaç	2
Riyazî İstatistik	Uz. Nakibe Uzgören	2
Korelasyon Hesapları	Uz. Nakibe Uzgören	1
SOSYAL SİYASET DİSİPLİNİ		
Sosyal Siyaset	Prof. Dr. Orhan Tuna	6

SIYASÎ İLİMLER DİSİPLİNİ

Dünya Ekonomisi	Doç. Dr. Süleyman Barda	1
Siyasî Coğrafya	Prof. Dr. Abdullah Türkoğlu	2
Siyasî Tarih	Prof. Dr. Hıfzı Timur	2
Tabiiyet ve Yabancılar Hukuku	Prof. Dr. Hıfzı Timur	2
Devlet Doktrinleri	Ord. Prof. Dr. Recai G. Okandan	2

Yukarıdaki programda da görüldüğü gibi, daha evvel azaltılmaya başlanılan hukuk derslerinin dört yıldaki sayısı 11'e, oranı ise %23'e düşmüştür ki, bu oran toplam ders saatinin %30'na tekabül etmektedir.

1961 yılında sömestre usulü terk edilerek gurup esası getirilmiş; A, B, C ve D olmak üzere dört grup belirlenmiştir. Disiplinler devam etmiş, her grup bir sınıfa tekabül etmiştir. 1961'de "Fiyat Teorisi", "Gelir ve İstihdam Teorisi", "Tatbiki İktisat", "İktisadî İstatistikler", "Borçlar Hukuku", "Şehircilik ve Mesken Meselesi", "Sosyal Yardım" ve 4 saatlik yabancı dil dersleri konulmuştur. 1962'den itibaren yeni dersler eklenerek programlar iktisat disiplinine uygun olarak zenginleştirilmiştir.

2- Pratikler

Ameli ders olarak bilinen pratikler, bazı derslerin özelliği gereği yapılmaktadır. Bu dersler normal şartlarda programda yer almakta, ancak bir saati de pratik olarak yapılmaktadır. Pratik dersler şunlardır:

İktisat, Esas Teşkilat Hukuku, Medenî Hukuk, İdare Hukuku, İstatistik, Maliye, Ticaret Hukuku, Ulusal Ekonomi Bakımından Malî Meseleler, Ticarî Hesap, Malî Cebir, İşletme İktisadı ve Muhasebe, Vergi Hukuku.

3- Seminerler

Normal derslerin dışında yapılan seminer dersleri ilk yıllarda kürsüler tarafından verilmekteydi. Daha sonraları ders programlarına müstakil seminer programları eklendi. İlk dönemlerde şu seminer dersleri okutulmaktaydı:

1937-1942 Döneminde Okutulan Seminer Dersleri

Öğretim Üyesi	Dersin Adı
J. Dobretsberger	Emperyalizm
U. Riççi	İstatistik

Ş. Baban	Nazarî İktisat
Ş. Baban	Sermaye ve Say Münasebetleri
F. Neumark	İktisadî ve Malî Meseleler
Ş. Suvla	Para, Kredi, Banka Meseleleri
A. Rüstow	Yeni Zamanlar İktisadî Doktrinleri
A. Rüstow	İktisadî Coğrafya Meseleleri
A. Rüstow	Cihan Ekonomisinde İstihsal Mevkii Meselesi
A. Isaac	Umumi İşletme İktisadı
A. Isaac	İşletmeler Arasındaki Mukayese
A. Isaac	Maliyet Masrafları Nazariyesi
A. Özeken	Sanayide ve Türkiye Sanayinde Maliyet
C. Sarc	Nüfus ve İktisat İstatistikleri
G. Kessler	Sosyoloji ve Sosyal Siyaset Meseleleri

15 günde bir yapılan ve 1953 yılından 1960 yılına kadar çok ciddi değişiklik geçirmeyen seminer programına örnek olması bakımından 1953-54 programına aşağıda yer veriyoruz:

1953-54 Dönemi Seminer programı

Seminer Adı	Öğretim Üyesi	Saati
İktisat	Prof. Sabri Ülgener	1
İktisadî Coğrafya	Doç. Abdullah Türkoğlu	1
İşletme	Ord. Prof. Robert Stone	1
Hesap Uzmanlığı	Uzman Refik Soydar	1
İktisat tarihi	Prof. Ömer Barkan	1
Maliye	Doç. Bedii Feyzioğlu	1
Sosyal Siyaset	Prof. Orhan Tuna	1

	Tesirleri	1944
3- A. Yusuf Hilmi	Endonezya'da Kauçuğun Ehemmiyeti	1944
4- İsmail Küşan	İran'ın Sanayileşmesi	1945
5- Memduh Yaşa	Vasıtalı Vergilere Dair Araştırmalar	1946
6- Selahattin Tuncer	Vergilerin Tahsili ve Türk Maliyesi	1949
7- Haluk Cillov	Denizli El Dokumacılığı Sanayii	1949
8- Sabri Girişmener	Vasitasız Köy Vergileri	1949
9- Feridun Özgür	Finansman ve Plasman Bakımından Obrigasyonlar	1949
10- Osman Okyar	İktisat Teorisinin İngiltere'de Son Gelişmesi	1949
11- Bedii Feyzioğlu	İstanbul Belediyesi'nin Mali Durumu	1950
12- Zeyyat Hatiboğlu	Para Miktarı ile Fiyatlar Arasındaki Münasebetler	1950
13- Haydar Furgaç	Had Masraflarının İktisadî Tesirleri	1950
14- Cumhur Ferman	Türkiye'de Sanayi Kredisi	1950
15- Besim Üstünel	Serbest Rekabet Esnasında Hareket Eden Ücret Teorileri Üzerinde Bir Araştırma	1951
16- Kemal Tosun	İşletmelerde Cesamet	1951
17- Ekrem Özelmas	Fiyat ve Doğurduğu Hadiseler	1953
18- Lütfü Güçer	16. Asrın 2. Yarısında Osmanlı İmparatorluğu'nda Hububat Politikası	1953
19- Ahmet Kılıçbay	Tasarruf ve Yatırımın Mahiyeti ve Tarifi	1953
20- Nejat Mengül Faiz	Teorisinde Yeni Gelişme Temayülleri	1954
21- Cemal Mihçioğlu	Modern Sanayide Beşeri Münasebetler	1955
22- İdris Küçükömer	Modern Kapital Teorisinde Münakaşalı Bazı Problemler	1955
23- Sabahattin Zaim	İstanbul Mensucat Sanayiinde Ücretler	1955
24- Yorgi Dimitriyadis	Enflasyon ve İktisaden Az Gelişmiş Ülkeler	1956
25- Gülten Kazgan	Zirai Gelir Meselesi	1957
26- İsmail Türk	İktisadî Gayeli Malî Yatırımlar	1957
27- Oktay Yenal	Umumî Muvazene Tahlili	1958

28- Halil Sahillioğlu	Kurtuluştan 17. Asrın Sonuna Kadar Osmanlı Para Tarihi Üzerinde Bir Deneme	1958
29- Aysel Batı	Firma Davranışı ve Fiyat Teşebbüsü	1958
30- İbrahim Öngüt	Milletlerarası Ticaret Teorisi ve İktisadî Gelişme	1958
31- Mehmet Y. Gürkök	Zamanımızın Beynelminel Tediye Meseleleri	1958
32- Nusret Ekin	Türkiye Sanayinde İşçi Devri	1959
33- Aydın Aydıncıoğlu	Türkiye'de Fiyat Teşekkülünün Bazı Sebepleri	1960
34- Mehmet Selik	Az Gelişmiş Memleketlerin Kalkınması ile İlgili Bakımdan Yabancı Sermaye ve Türkiye'de Yabancı Sermaye Meselesi.	1960
35- Enver Batumlu	İktisaden Az Gelişmiş Memleketlerin Sanayileşmesi	1960
36- Ahmet Zühtü Işıl	Geri Kalmış Bünye Hususiyetleri ve Gelişmeleri Bakımından Malî Politika İmkanları	1960
37- Baki Işıkkara	Regresyon Usulü ve Şeker Talebi	1960
38- Arif Nemli	Standart Maliyet Sisteminin Esasları ve Türkiye'de Tatbikine Dair Problemler	1960

d- Öğrenciler

İktisat Fakültesine ilk öğrenci kaydı 14 Ocak 1937'de yapılmıştır. İlk öğrenim yılı olan bu tarihte 106'sı erkek, 14'ü kız toplam 120 kişi kayıt yaptırmıştır. Kaydı yapılan ilk öğrenci Muhittin Altınus' dur. Bu öğrenciler İktisat Fakültesi eğitime başladığı tarihte Yüksek Ticaret Mektebi ve Hukuk Fakültesi'nden nakil yaptırmışlardır. Öğrenim 4 Şubat 1937 tarihinde Kessler'in anlattığı ilk dersle başlamıştır. Bu dönemde dekan müsaadesiyle 'Dinleyici' adı altında öğrenci kaydı yapılmıştır. İmtihanlara girmemekle beraber fakülte imkanlarından normal bir öğrenci gibi yararlanmışlardır.³⁵

1940 Haziranında ilk mezunlarını veren fakülteden 4'ü kız, 11'i erkek olmak üzere 15 kişi mezun olmuştur. 6 Temmuz 1940 tarihinde, saat 10.00'da, İstanbul Üniversitesi 7. Dönem mezunları için Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in de katıldığı bir diploma töreni düzenlenmiştir. Tıp, Edebiyat, Hukuk ve

³⁵ İ.U. İktisat Fakültesi, *Talebe Kılavuzu*, İstanbul 1937 s.9-12.

Eczacılık Fakültelerinin yanında ilk defa İktisat Fakültesi mezunları da diploma törenine katılmıştır. Fakültenin ilk mezunu 1 nolu diploma ile Adnan Altay Özbek, 2 nolu diploma ile ilk kız mezunu Fatma Zehra Bereket olmuştur.³⁶

Numaralar 1'den başlayıp 9991'e kadar devam etmiş, 1958'de yeniden 1'den itibaren numara verilmeye başlanmıştır. Başlangıçtan 1948 yılına kadar imtihanlar Haziran ve Ekim aylarında yapılmış, 1949'dan itibaren Şubat ayında da imtihan yapılmaya başlanmıştır. 1940-52 döneminde bölüm seçilmeden mezun olanlar genel iktisat mezunu olarak diploma almışlardır. 1949'da yapılan değişiklikle İktisadın yanında iki disiplin seçme zorunluluğu getirilmiş ve bu 1960'a kadar böylece devam etmiştir.*

Aşağıda yıllar itibariyle fakülteye kaydolun öğrencilerle ilgili bilgilerin sayısal dökümü yapılmıştır:

1936-1960 YILLARI ARASINDA KAYIT YAPTIRAN VE MEZUN OLAN ÖĞRENCİ SAYISI

YILLAR	KAYDOLANLAR			MEZUN OLANLAR		
	KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM
1937	14	106	120	-	-	-
1937-38	68	169	169	-	-	-
1938-39	61	235	296	-	-	-
1939-40	38	196	234	6	22	28
1940-41	42	117	159	20	36	56
1941-42	59	233	292	13	49	62
1942-43	61	333	394	8	47	55
1943-44	107	349	456	12	33	45
1944-45	53	329	382	11	69	80
1945-46	32	141	173	14	57	71
1946-47	59	637	696	14	54	68
1947-48	35	465	500	8	41	49

³⁶ Cumhuriyet Gazetesi, 7 Temmuz 1940.

* Öğrenciler ile ilgili veriler İktisat Fakültesi kayıtlarından hareketle hazırlanmıştır.

1948-49	24	335	359	16	66	82
1949-50	28	250	278	19	81	100
1950-51	56	331	387	9	111	120
1951-52	52	420	472	13	76	89
1952-53	40	325	365	3	32	35
1953-54	25	209	234	6	55	61
1954-55	50	1348	1398	3	68	71
1955-56	43	831	874	9	55	64
1956-57	52	804	856	11	72	83
1957-58	57	772	829	4	60	64
1958-59	144	682	826	15	107	122
1959-60	35	371	406	18	202	220
TOPLAM	1235	9988	11223	232	1393	1625

Tabloda görüldüğü gibi, 1937-1960 döneminde fakülteye kayıt yaptıran öğrencilerin 1235' i kız 9988'i erkek olmak üzere toplam 11223 dür. Dönem sonunda mezun olan öğrencilerin oranı %14' dür. Bunun %86' sı erkek, %14' ü kızdır. Kayıt yaptıran erkek öğrencilerin %14'ü, Kız öğrencilerin ise %19'u fakülteden mezun olmuştur.

Yeni sisteme göre ilk mezunlar 1952 yılında verilmiş olup, bunların seçtiği disiplinlerin dağılımı aşağıdaki gibidir:

1952-1960 DÖNEMİNDE MEZUN OLAN ÖĞRENCİLİRİN DİSİPLİNLERE GÖRE DAĞILIMI

DİSİPLİN ADI	SAYISI	ORANI (%)
İşletme-Maliye	493	67
Siyasî İlimler-Maliye	135	18
Sosyal Siyaset-Maliye	39	5

Sosyal Siyaset-İşletme	20	3
İşletme-İstatistik	19	2, 5
Siyasî İlimler-Sos. Siyaset	15	2
Maliye-İstatistik	15	2
Sosyal Siyaset-İstatistik	4	0, 5
TOPLAM	740	100

Disiplin esasına göre mezun olan öğrencilerin toplam sayısı 740'dır. Bunlar arasında %67'lik oranla en fazla İşletme-Maliye disiplinleri tercih edilmiştir. Onu Siyasi İlimler-Maliye disiplini ikilisi izlemiştir.

e- Enstitüler

İktisat Fakültesi bünyesinde, bu dönemde yer alan enstitüler şunlardır:

i- İçtimaiyat Enstitüsü

Yukarıda da değinildiği gibi, İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsü, Hukuk Fakültesi'ne bağlı olarak 1933-34 öğretim yılında kurulmuştu. 1936 yılında İktisat Fakültesi kurulunca enstitü bu fakülteye devredilmiştir. Önceleri eski adını taşımış, ancak 1949 yılında alınan bir karar gereğince adı sadece "İçtimaiyat Enstitüsü" olarak kısaltılmıştır. İlk müdürü Röpke, sonraki müdürü Ömer Celal Sarc olmuştur İktisat Fakültesinin kuruluşundan sonra 1960 yılına kadar sırasıyla Kessler, Rüstow, Fındıkoğlu ve Orhan Tuna enstitü müdürlüğü görevini yürütmüşlerdir.³⁷

Enstitü'nün amaçları 'Enstitü Talimatnamesi'nin birinci maddesinde özetlenmiştir: "İçtimaî ve iktisadî bilgilere ait araştırmalar yapmak; memleket ve cihan İktisat ve içtimaiyat meselelerine ait neşriyatı, vesikaları ve malumatı toplamak, bunları tahlil ve tasnif etmek; halk arasında içtimai ve iktisadî bilgileri yaymak."³⁸

İçtimaiyat Enstitüsü bu süre zarfında hem bağlı olduğu fakültenin yayın faaliyetlerine iştirak etmiş, hem konferanslar düzenlemiş, hem de yaptığı gezi, anket ve kurslar vasıtasıyla Türkiye'nin sosyo-ekonomik meseleleri üzerine eğilmiştir.

İçtimaiyat Enstitüsü'nün İktisat Fakültesi bakımından bir diğer önemi de , enstitü kütüphanesinin fakülte kütüphanesine devredilmesidir.

³⁷ İktisat Fakültesi İçtimaiyat Enstitüsü Hakkında Kuruluşunun XX. Yılı Münasebetiyle Rapor (1934-54), İstanbul 1955, s.3-4.

³⁸ Aynı rapor, s.41-43.

ii- Maliye Enstitüsü

Enstitü 1949 yılında kuruldu. İlk müdürlüğünü kurulduğu tarihten 1952 yılına kadar Ord. Prof. Dr. F. Neumark yapmıştır. Neumark'tan sonra bu göreve Prof. Dr. Orhan Dikmen getirilmiştir.

Enstitü'nün amacı, kamu maliyesi ve maliye politikası mevzuları ile ilgili araştırma yapmak ve yayınlamak, bu alanda yapılacak araştırmaları teşvik etmektir. Ayrıca aynı alanda çalışan yerli ve yabancı müesseselerle iletişim kurmak ve konferanslar tertip etmektir.³⁹

Enstitü kurulduğu ilk senelerde kütüphane ve arşivini oluşturmaya çalışmıştır. Bu dönemde kitap mevcudu 2000'in üzerine çıkmıştır. Enstitünün yayın organı olan Maliye Enstitüsü Dergisi 1956 yılında ilk sayısını çıkarmıştır.⁴⁰

iii- Gazetecilik Enstitüsü

1950 yılına kadar gazetecilik eğitimi yüksek öğrenim içinde yer almamıştı. Bu gerçekliği gören Gazeteciler Cemiyeti başkanı Sedat Simavi 1946 yılında İstanbul Üniversitesi Rektörü Ord. Prof. Sıddık Sami Onar'a sunduğu raporda; Amerika'da, Fransa'da, Almanya'da, İsviçre ve Avusturya'da gazetecilik enstitüleri kurulmasına rağmen Türkiye'de böyle bir müessesenin eksikliği üzerinde durmuş, bu eksikliğin giderilebilmesi için gazetecilerin yetişebileceği bir gazetecilik enstitüsünün kurulmasını önermiştir. Bu öneri üniversite tarafından değerlendirilmiş ve Ord. Prof. Şükrü Baban'ın başkanlığında bir komisyon enstitünün kuruluş çalışmalarını yürütmüştür. İki yıl süren bu hazırlık çalışmaları neticelenmiş ve 29 Kasım 1950'de İktisat Fakültesine bağlı olarak 'Gazetecilik Enstitüsü' resmen kurulmuştur.

Enstitünün amacı enstitü yönetmeliğinin ikinci maddesinde beyan edilmiştir: "Basın, radyo, televizyon, ilancılık ve halkla münasebetler alanlarına giren konularda ilmi, meslekî öğretim ve araştırma yapmak; enstitünün faaliyet konularını teşkil eden hususlarda yerli ve yabancı ilim ve meslek teşekkülleriyle işbirliği yapmak ve çalışma alanıyla ilgili konulardaki uluslararası kongre ve konferanslara katılmak".

Enstitü'nün ilk müdürü Ord. Prof. Dr. Şükrü Baban; üyeleri Prof. Dr. Hıfzı Timur, Prof. Dr. Refii Şükrü Suvla, Prof. Dr. Besim Darkot ve Prof. Dr. Hazım Atıf Kuyucak'tır. Baban müdürlükten 1952'de ayrılmış, sırasıyla Prof.

³⁹Yenal Öncel, "Hocamız Prof. Dr. M. Orhan Dikmen", Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, Prof. M. Orhan Dikmen'e Armağan, 33.Seri, İstanbul 1990, s.4.

⁴⁰Maliye Enstitüsü Dergisi, Seri: 1, İstanbul 1956.

Dr. Sabri Ülgener (1952-56) ve Prof. Dr. Orhan Tuna (1956-60) bu dönemde enstitü müdürlüğünü yürütmüşlerdir.

Enstitü bünyesinde okutulan dersler iki guruptan mürekkeptir. Birincisi genel derslerdir ki bunlar arasında 'İktisat', 'Medenî Hukuk', 'Sosyoloji', 'Halk Efkârı' ve 'Siyasî Coğrafya' mevcuttur. İkinci gurup dersler ise mesleki ağırlıklıdır ve tanınmış gazeteciler tarafından verilmiştir. Bunların belli başlıları şunlardır: 'Gazetecilik Tarihi', 'Türk Gazetecilik Tarihi', 'Gazete Yazı Türleri', 'Haber Alma Bildirme' ve 'Daktilografi-Stenografi'.⁴¹

iv- İstatistik Enstitüsü

İstatistik Enstitüsü 1952 yılında kurulmuştur. İlk müdürü Ord. Prof. Ömer Celal Sarc olmuştur. Enstitü ilk genel kurul toplantısını 22 Nisan 1952 tarihinde yapmış, müdür yardımcılığına Prof. Dr. V. Castellano getirilmiştir. Sarc'ın AB-D'de bulunduğu yıllarda enstitü müdür vekili olarak Doç. Dr. Haydar Furgaç görev yapmıştır. Sarc'ın enstitü müdürlüğünden ayrılmasından sonra bu görevi Prof. Dr. Haluk Cillov üstlenmiştir.

Kuruluş amacı istatistik alanında teorik, metodolojik ve uygulamalı çalışmalar gerçekleştirmek ve demografi alanında araştırmalar yapmaktır. Enstitü 1953 yılında İstanbul Ticaret Odası geçinme indekslerinin katsayılarının tespiti amacıyla 'Aile Bütçesi Anketleri'ni hazırlamıştır.⁴²

v- İşletme İktisadı Enstitüsü

İktisat Fakültesi'nde ilk işletme iktisadı derslerini okutan ve işletme iktisadı kürsüsünün de başkanlığını yürüten Alfred Isaac fakülte bünyesinde bir işletme iktisadı enstitüsü açmak istemiş, ancak bunu başaramadan ülkesine dönmek zorunda kalmıştır. Enstitüsü, daha sonra, Ford Vakfı'nın ve Harvard Üniversitesi İşletme Fakültesi'nin akademik yardımıyla 5 Mayıs 1954 yılında kurulmuştur. İlk müdürü Ord. Prof. Ömer Celal Sarc'dır. 1955 yılında müdürlüğe Prof. Dr. Sabri Ülgener getirilmiş ve 1958 yılına kadar bu görevde kalmıştır. 1958'de vekil olarak müdürlük görevini Prof. Dr. Mehmet Oluç üstlenmiş, 1960 yılından sonra da asıl olarak görevine devam etmiştir. Kuruluş yıllarından itibaren uzun süre müdür yardımcılığı görevlerini Nezhîh Neyzi ve Feridun Özgür deruhte etmişlerdir.

Enstitünün gayesi; işletme ekonomisi ve yönetimi ile ilgili araştırma yapmak, öğretim elamanları ve işletmeler için nitelikli iş yöneticileri yetiştir-

⁴¹ Gazetecilik Okulu Yıllığı, İstanbul 1970, s.1-8.

⁴² Haluk Cillov, "Ord. Prof. Dr. Ömer Celal Sarc'ın Özgeçmişi", Ord. Prof. Ömer Celal Sarc'a Armağan, İktisat Fakültesi Mecmuası, c.42, S.1-4, İstanbul 1986; 22 Nisan 1952 tarihli enstitü toplantı tutanakları.

mek, dersler, seminerler, konferanslar ve kongreler düzenlemek, yerli ve yabancı kuruluşlarla işbirliği yapmaktır.⁴³

vi- Türk İktisat Tarihi Enstitüsü

Türk İktisat Tarihi Enstitüsü, 12 Temmuz 1955 tarihinde kurulmuştur. İlk müdürü aynı zamanda enstitünün kurucusu Prof. Dr. Ömer Lütfi Barkan'dır. Enstitü Rockefeller Vakfı'nın Osmanlı Sayımları üzerine yapılacak bir araştırmayı finanse etmek istemesi ve bu araştırmanın resmi bir kurum tarafından yürütülmesi fikrinden doğmuştur. Enstitünün kuruluş amacı Türk tarihiyle ilgili iktisadi, mali ve sosyal konularda araştırma yapmaktır. Ayrıca diğer bir hedefi de Türk İktisat Tarihi ile ilgili vesikaların, yazmaların, yerli ve yabancı basılı eserlerin asıllarını veya mikrofilmlerini temin ederek bir İktisat Tarihi Müzesi kurmaktır. Enstitü'nün ilk yıllarında Osmanlı Tapu Tahrir Defterlerinin tetkik edilmesi ve Süleymaniye Camii ve İmaret inşaatı konuları araştırılmıştır.⁴⁴

f- İktisat Fakültesi Kütüphanesi ve Mecmuası

i- İktisat Fakültesi Kütüphanesi

Fakülte kütüphanesinin temelini, 1918 yılında Osmanlı Devleti tarafından Darülfünûn için iki Alman iktisatçısı Johannes Conrad ve Adolf Wagner'den satın alınan kitaplar oluşturmuştur. Bu konuda farklı bir yaklaşım da bu kitapların Alman hükümeti tarafından Darülfünûn'a hediye edildiği şeklindedir. 1933 yılına kadar bu kitaplar mahzenlerde kalmış, daha sonra açığa çıkarılmıştır. Büyük çoğunluğu Almancadır. 1934 yılında bu kütüphane, kurulan İktisat ve İktisadiyat Enstitüsü'nün kütüphanesini teşkil etmiştir. İlk enstitü müdürü Röpke ve müdür mavinisi Muhlis Ete'nin özel gayretleriyle kitaplar tasnif edilmiştir. Daha sonra kütüphane için İngiliz, Alman ve Fransız dilinde yazılmış çok sayıda yeni kitap ve dergi alınmıştır. Fakat kütüphane asıl özelliğini Kessler'in enstitü müdürü olmasıyla kazanmıştır. 1936 'da İktisat Fakültesi kurulunca kütüphane buraya devredilmiştir. Kütüphanenin idaresi İktisat ve İktisadiyat Enstitüsünce yürütülmüştür.⁴⁵

1938 yılında kütüphane müdürlüğünü bizzat Kessler'in kendisi yürütmeye başlamıştır. Kitapların ve mecmuaların tamamı ciltlenmiş ve kütüphane damgası ile damgalanmıştır. Mükerrer nüshalar üniversite genel kütüphanesine gönderilmiştir. Bu arada Hukuk Fakültesi'nden de kitap nakledilmiştir.

⁴³Prof. Dr. Hayri Ülgen, "İşletme İktisadi Enstitüsü", İstanbul 1997 (Yayınlanmamış çalışma); Prof. Dr. Kemal Tosun, "İşletme İktisadi Enstitüsü'nün Amaçları ve Eğitim Metodu" İ.U. İşletme Fakültesi, İşletme İktisadi Enstitüsü Haber Bülteni, S.1 , Temmuz 1974, İstanbul 1974, s.2.

⁴⁴12 Temmuz 1955 tarihli Türk İktisat Tarihi Enstitüsü Yönetmeliği.

⁴⁵Adı geçen rapor, s.23; Fındıkoğlu, age., s.118-120.

Kütüphane için dört katalog hazırlanmıştır:

- 1- Yeni gelen kitap ve mecmulara mahsus katalog,
- 2- Demirbaş defteri,
- 3- Alfabetik katalog,
 - İ- Müellifler ve mütercimler,
 - İİ- Mecmualar,
 - iii- Anonim alfabetik katalog,
- 4- Alfabetik mevzu katalogu.

Fakültenin 1945'deki mevcudu, Kessler'in verdiği rakama göre 8.000 cilttir. İlk yıllarda başta Almanca olmak üzere yabancı dildeki yayınların ağırlığı giderek Türkçe yayınlar lehine azalmıştır.⁴⁶

Bu dönemde iktisat kütüphanesinin kısımları şunlardır:

Nazari iktisat, maliye, istatistik, işletme iktisadı, içtimaiyat, iktisat tarihi, iktisadî coğrafya, hukuk ve siyaset.

ii- İktisat Fakültesi Mecmuası

İktisat Fakültesi kurulduktan iki yıl sonra dergi çıkarılması için hazırlıklara başlanmış, ilk sayı Ekim 1939'da yayınlanmıştır. İlk yazı heyeti, Ord. Prof. Neumark'ın başkanlığında Ord. Prof. Şükrü Baban ve Prof. Ömer Lütfi Barkan'dan oluşmuştur. Birinci sayıda İstanbul Üniversitesi rektörü Ord. Prof. Cemil Bilsel'in yazdığı başyazıda, Osmanlı İmparatorluğu'nun verdiği imtiyazlar ve bunların doğurduğu menfi sonuçlara değinilmiş, bu sistemin imparatorluğu çökerttiği yargısına varılmış, Cumhuriyetle birlikte Türk milletinin sanayisini, ziraatini ve ticaretini millileştirdiği ifade edilmiştir. Yazının devamında adeta derginin çıkış gerekçesi ifade edilmiştir.⁴⁷

" Biz, bununla beraber yeni fakültemizden, şamil bir tabirle söyleyelim, bütün iktisadî faaliyetlerimizi ilmileştirmesini, bu faaliyetleri memleket ve dünyaya tanıtmasını, tarihte Türk iktisat faaliyetlerini araştırmasını da bekliyoruz. Kendisine düşen vazifeleri dersleriyle, seminer ve enstitü çalışmalarlarıyla ve ilmi araştırmalarıyla yapacak olan fakülte, bugün bunlara kendisini memleket ve dünyaya tanıtacak bir yayın vasıtası olarak 'İktisat Fakültesi Mecmuası'nı ilave etti".

⁴⁶ Aynı rapor, s.33-36.

⁴⁷ Cemil Bilsel, "İktisat Fakültesi Mecmuası Çıkarken", İktisat Fakültesi Mecmuası, c.1, No:1, s.1-2, İstanbul 1939.

Tahrir heyeti mecmuanın çıkış amacını iki başlık altında toplamıştır:

i- Fakülte mensuplarının ilmi çalışmalarının yayımlanmasına yardımcı olmak,

ii- Türkiye'nin ekonomik ve sosyal yapısıyla ilgili araştırmalar yapmak.⁴⁸

İktisat Fakültesi Mecmuasının çıktığı yıllar ikinci dünya savaşına rastlamasına rağmen yayında bir aksama olmadı. 1939-60 yılları arasında 22 cilt olarak çıkan derginin bazı yıllar her sayısı ayrı, bazı yıllar ise birden çok sayı bir arada olarak yayımlanmıştır. Bu kitap olarak 38 adettir. Mecmuada birinci bölüm araştırma yazılarına, ikinci bölüm tahlil yazılarına ve son bölüm kitap tanıtımına ayrılmıştır. Ayrıca dergide yabancı dillerde makaleler yazılmış, yabancı dilde yazılmış çalışmaların çevirileri de yer almıştır.⁴⁹

KAYNAKÇA

ASLAN, Ali, **Darülfünûn'dan Üniversiteye**, Kitabevi Yayınları, İstanbul 1996.

BERKES, Niyazi, "Ekonomik Tarih ile Teori İlişkileri Açısından Türkiye'de Ekonomik Düşünün Evrimi", **Türkiye'de Üniversitelerde Okutulan İktisat Üzerine** (Derleyen: Fikret Görün), Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yayını, Ankara 1972.

BİLSEL, Cemil, "İktisat Fakültesi Mecmuası Çıkarken", **İktisat Fakültesi Mecmuası**, c.1, No:1, S.1-2, İstanbul 1939.

BİLSEL, Cemil, **İktisat Fakültesi Açılış Nutku**, 4 Şubat 1937.

BİLSEL, Cemil, **İstanbul Üniversitesi Tarihi**, İstanbul 1943

CİLLOV, Haluk, "Ord. Prof. Dr. Ömer Celal Sarc'ın Özgeçmişi", **Ord. Prof. Ömer Celal Sarc'a Armağan, İktisat Fakültesi Mecmuası**, c.42, S.1-4, İstanbul 1986.

Cumhuriyet Gazetesi, 5 Şubat 1937.

Cumhuriyet Gazetesi, 7 Temmuz 1940.

ÇANKAYA, Ali, **Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler**, c.I, Ankara 1954.

ÇELEBİ, Esat, **Yüz Yıllık Mezunları İle İstanbul Yüksek Ticaretliler (1883-1983)**, İstanbul 1983.

DÖLEN, Emre, "Mühendislik Eğitimi", **Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi**, c.2, İstanbul 1985

⁴⁸İktisat Fakültesi Mecmuası, aynı sayı, s.3-5.

⁴⁹Özer Serper-Alper Yüccetürk, **İktisat Fakültesi Mecmuası Fihristi (Cilt: 1-25)**, s.IV-XVIII, İ.Ü. İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsü Yayını, İstanbul 1969.

ERGİN, Feridun, **İktisat Fakültesi (1936-1942)**, (Yayınlanmamış çalışma).

ERGİN, Osman Nuri, **Türkiye Maarif Tarihi**, c.3, İstanbul 1944.

FINDIKOĞLU, Ziyaeddin Fahri, "Bizde Avrupavari İktisatçılığın Başlangıcı", **İş Mecmuası**, c.I, S.1, İstanbul 1934.

FINDIKOĞLU, Ziyaeddin Fahri, **Türkiye'de İktisat Tedrisatı Tarihçesi ve İktisat Fakültesi Teşkilatı**, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisadiyat ve İçtimaiyat Enstitüsü Yayını, İstanbul 1946.

FINDIKOĞLU, Ziyaeddin Fahri, "Bizde Avrupavari İktisatçılığın Başlangıcı", **İş Mecmuası**, c.I, S.1, İstanbul 1937.

GALİP HALDUN, "Tanzimat Dönemi'nde Matbuat ve Neşriyat-ı İktisadiye", **İktisadiyat Mecmuası**, İstanbul 1332.

GALİP HALDUN, "Tanzimat Dönemi'nde Matbuat ve Neşriyat-ı İktisadiye", **İktisadiyat Mecmuası**, İstanbul 1333.

Gazetecilik Okulu Yıllığı , İstanbul 1970.

HİRŞ, E., **Dünya Üniversiteleri ve Türkiye'de Üniversitelerin Gelişmesi**, c.I, İstanbul 1950.

IRMAK, Sadi, "Pozitif Bilim Kuruluşları ve Darülfünûn'dan Üniversiteye Geçiş", **Cumhuriyetin 50.Yılında İstanbul Üniversitesi**, İstanbul Üniversitesi Yayını, İstanbul 1973.

İktisat Fakültesi İçtimaiyat Enstitüsü Hakkında Kuruluşunun XX. Yılı Münasebetiyle Rapor (1934-54), İstanbul 1955.

İktisat Fakültesi Talebe Kılavuzu, İstanbul 1937.

İLKİN, Selim, "1920-1970 Döneminde Türkiye'deki İktisat ve Ticaret Eğitimi İle İlgili Kuruluşların Gelişimi Tarihi Üzerine Bir Deneme", **Türkiye'de Üniversitelerde**

Okutulan İktisat Üzerine (Derleyen: Fikret Görün), Ortadoğu Teknik Üniversitesi Yayını, Ankara 1972.

İLKİN, Selim, "1920-1970 Döneminde Türkiye'deki İktisat ve Ticaret Eğitimi İle İlgili Kuruluşların Gelişimi Tarihi Üzerine Bir Deneme", **Türkiye'de Üniversitelerde Okutulan İktisat Üzerine** (Derleyen: Fikret Görün), Ortadoğu Teknik Üniversitesi Yayını, Ankara 1972.

Maliye Enstitüsü Dergisi, Seri: 1, İstanbul 1956.

MARDİN, Şerif, "Türkiye'de İktisadi Düşüncenin Gelişmesi (1838-1918)", **Makaleler 2, Siyasal ve Sosyal Bilimler** (Derleyenler: Mumtazer Türköne, Tuncay Önden), İletişim Yayınları, İstanbul 1990.

MUHLİS ETE, "Almanya'da İktisat ve Ticaret İlimleri Tahsili", **İktisatçı**, c.I, No:8, 9, 1932.

ÖNCEL, Yenal, "Hocamız Prof. Dr. M. Orhan Dikmen", **Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, Prof. M. Orhan Dikmen'e Armağan**, 33.Seri, İstanbul 1990.

ÖZCAN, İhsan, "Türk İktisat İlimi ve İki Türk İktisat Alimi Hakkında", **İş Mecmuası**, S.158, İstanbul 1954.

Resmi Gazete, Sayı: 3492, Kararname No: 5719, 26 Kanunuevvel 1936.

SARAY, Mehmet, **İstanbul Üniversitesi Tarihi (1453-1993)**, Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1996.

SARC, Ömer Celal, **İktisat Fakültesi Açılırken**, 4 Şubat 1937.

SAYAR, Ahmet Güner, **Osmanlı İktisat Düşüncesinin Çağdaşlaşması**, Der Yayınları, İstanbul 1986.

SAYAR, Nihad, "Batıda ve Doğuda İktisat Öğretiminin Tarihsel Gelişimi", **Türkiye'de İktisat Öğretiminin Sorunları Semineri**, Tüm İktisadi Ticari İlimler Akademileri ve Bağlı Yüksek Okullar Mezunlar Derneği (TİTAX), (16-17 Şubat 1978, Bildiriler), İstanbul 1979.

SERPER, Özer – YÜCETÜRK, Alper, **İktisat Fakültesi Mecmuası Fihristi (Cilt: 1-25)**, S.IV-XVIII, İ.Ü. İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsü Yayını, İstanbul 1969.

TOPRAK, Zafer, "II. Meşrutiyet Dönemi'nde İktisadi Düşünce", **Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi**, c.3, İletişim Yayınları, İstanbul 1985.

TOSUN, Prof. Dr. Kemal, "İşletme İktisadi Enstitüsü'nün Amaçları ve Eğitim Metodu" **İ.U. İşletme Fakültesi, İşletme İktisadi Enstitüsü Haber Bülteni**, S.1, Temmuz 1974, İstanbul 1974

TÖKİN, İsmail Hüsrev, **İktisat Nasıl Okutulmalı?**, Ankara 1931.

TÜTENGİL, Cavit Orhan, "Türkçe'de İlk İktisat Kitabı, Konusu ve Yeni Bir Eser Üzerine Notlar", **İktisat Fakültesi Mecmuası**, c.25, No:1-2, Ekim 1965-Mart 1966.

ÜLGEN, Prof. Dr. Hayri, "İşletme İktisadi Enstitüsü", İstanbul 1997 (Yayınlanmamış çalışma)

YURDAKUL, Necdet, "19. Yüzyılda İktisat Kitapları", **Tarih ve Toplum**, c.13, S.77, İstanbul 1990.

12 Temmuz 1955 tarihli Türk İktisat Tarihi Enstitüsü Yönetmeliği.

22 Nisan 1952 Tarihli Enstitü Toplantı Tutanakları.